

Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi

Bülent TANSEL^{a*}

^aToros Üniversitesi, İİSB Fakültesi, Mersin/Türkiye

Makale Bilgisi

DOI: 10.14812/cufej.2015.013

Makale Geçmişi:

Geliş 15 Ocak 2015
Düzeltilme 30 Ağustos 2015
Kabul 20 Eylül 2015

Anahtar Kelimeler:

Tükenmişlik,
Duyarsızlaşma,
Yetkinlik,
Üniversite öğrencileri.

Öz

Bu araştırmanın amacını, üniversite öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin, sosyo-demografik değişkenler çerçevesinde incelenmesi oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, 2013-2014 eğitim öğretim yılı bahar döneminde bir üniversitenin fakülteleri ve yüksekokullarında öğrenim gören 505 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmada, Schaufeli vd. (2002), tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Çapri, Gündüz ve Gökçakan (2011), tarafından yapılan Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF) kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız gruplar için t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey testi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçları; cinsiyet, yaş, psikolojik destek, fakülte, sınıf seviyesi, hobi durumu, haftalık ders yükü, bölümü seçme nedeni değişkenlerine göre üniversite öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının farklılaştığını göstermektedir. Elde edilen sonuçlar alan yazın eşliğinde tartışılıp çeşitli öneriler sunulmuştur.

Examining of The Burnout Level of University Students

Article Info

DOI: 10.14812/cufej.2015.013

Article history:

Received 15 January 2015
Revised 30 August 2015
Accepted 20 September 2015

Keywords:

Burnout,
Depersonalization,
Efficacy,
University students.

Abstract

The purpose of this study is to investigate the level of burnout among university students within the frame work of demographic variables. With this purpose, five hundred and five university students are attended various faculties and vocational schools of university in the academic year of 2013-2014, in spring term. In this research is used Maslach Burnout Inventory-Student scale (MBI-SS) which was designed by Schaufeli, et al (2002), and adapted into Turkish by Çapri, Gündüz and Gökçakan (2011). For data analysis, ANOVA, Tukey and T test has been administered. The result of the analysis indicate that burnout scores of university students differ from each other in terms of variables like, gender, age, psychological support, faculty, level of class, hobbies, a weekly course load and the reason of department choice. The results are discussed and several recommendations are presented in the light of literature.

* Yazar: bulent.tansel@toros.edu.tr

Giriş

1970'lerden sonra araştırmacıların ilgisini çeken tükenmişlik kavramı, hakkında pek çok bilimsel çalışma yapılan bir konudur. İlk kez örgütsel stres üzerinde uzun yıllar çalışmış olan klinik psikolog Freudenberg tarafından 1974 yılında ortaya atılmıştır. Freudenberg tükenmişlik kavramını, insanların aşırı iş yükü nedeni ile işlerinin gereklerini yerine getirememeleri yani, duygusal olarak tükenmeleri olarak tanımlamıştır (Freudenberg, 1974:159).

İş ortamındaki stres, günlük iş taleplerinin bir parçası olarak kabul edilirken, söz konusu iş talepleri ile birey kendini ortaya koyma fırsatı bulamazsa ve desteklenmezse, bireyin uzun süreli stres yaşamasına neden olarak tükenmişliğe dönüşebilmektedir (Çokluk, 2000). Tükenmişlik, örgüt ve birey açısından ağır ve ciddi sonuçları beraberinde getireceği için önlenmesi gereken bir durum olarak kabul edilmektedir (Ağaoğlu et al., 2004). Freudenberg (1974), tükenmişliği ilk kez “başarısızlık, yıpranma, enerji ve güç kaybı veya insanın iç kaynakları üzerinde karşılanamayan istekler sonucunda ortaya çıkan bir tükenme durumu” şeklinde sadece duygusal tükenmişlik boyutunu tanımlamıştır, Maslach ve Jackson (1981) tükenmişlik kavramını; duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarıda düşme hissi olarak üç alt boyuttan oluşmaktadır diye tanımlayarak, tükenmişlikle ilgili üç boyutu ortaya koyan teorisyenler olarak literatürde yer almaktadırlar.

Daha sonra Maslach ve Jackson (1981), tükenmişliği; insanda ortaya çıkan fiziksel bitkinlik, uzun süren yorgunluk, çaresizlik ve umutsuzluk duyguları ile birlikte bireyin yaptığı işe, hayata ve diğer insanlara karşı gösterdiği olumsuz tutumları kapsayan fiziksel ve zihinsel boyutlu bir sendrom olarak tanımlamışlardır. Birçok araştırmacı tükenmişliğin; beklentiler, tutumlar ve algılamalar içeren, kişisel düzeyde ortaya çıkan, içsel psikolojik yaşantı olduğu görüşünde birleşmektedirler (Pines & Aranson, 1988; Gökçakan & Özer, 1999; Tümkaya, 1999; Izgar, 2000; Ağaoğlu et al., 2004; Taşgın, 2004).

Seksenli yıllarda ilgili çalışmaların yön değiştirdiği, daha çok tükenmişliğin yapısını açıklamaya dönük araştırmaların yer aldığı görülmektedir. Çalışmalar daha geniş örneklem gruplarında yapılmaya başlanmış ve bu dönemde geliştirilen ölçme araçları kullanılmıştır (Gündüz, Çapri & Gökçakan, 2012). Bu süreçte, Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilen Maslach Tükenmişlik Envanteri (Maslach Burnout Inventory-MBI) birçok araştırmacı tarafından kullanılmıştır ve halen de kullanılmaktadır. Bu dönemde tek bir tanım üzerinde görüş birliği olmasa da, tükenmişlik, çalışmaların ortaya koyduğu sonuçlarla, üç bileşeni olan bir yapı olarak ele alınmıştır. Bunlar; duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarının azalmasıdır. Duygusal tükenme; tükenmişliğin stres boyutunu ifade etmekte olup, enerji yitimi ve yorgunluk olarak tanımlanmaktadır. Duygusal tükenme, strese çok benzer bir tepki olmasına karşın stresten ayrılan özelliği, tükenmişliğin diğer bileşenleri olan duyarsızlaşma ve kişisel başarıyla birlikte ele alınmasıdır. Duyarsızlaşma; tükenmişliğin kişilerarası ilişkilerdeki yanıyla ilgili olup, çalışanların kendisiyle ve hizmet verdiği kişilere karşı duyarlılığının azalması; başka bir ifadeyle, kendinden ve hizmet verdiklerinden duygusal ve bilişsel olarak uzaklaşması şeklinde nitelendirilmektedir (Maslach, Schaufeli & Leiter, 2001). Üçüncü bileşen olan kişisel başarının azalması, diğer iki bileşenle ilişkili bir kavram olup (Byrne, 1994), duygusal olarak tükenen ve işiyle arasına mesafe koyan çalışanların, kendilerini yeterince üretken ve başarılı görmemelerini ifade eder. Tükenmişlik konusundaki çalışmalar, doksanlı yılların sonlarına doğru farklı meslek gruplarını ve bu araştırmanın da katılımcılarını oluşturan öğrencileri kapsayarak yaygınlaşmıştır. Bu süreçte, Maslach ve Leiter (1997) tükenmişlik ile ilgili görüşlerini farklı şekilde genişletmiş, başlangıçtaki kişilerarası modellerinin tam zıddı olarak, artık tükenmişliğin yalnızca insana yönelik mesleklerdeki çalışanlarda görülen bir fenomen olmadığını ileri sürmüşlerdir. Ortaya konulan bu yeni anlayışa göre “tükenmişlik”, yapılan iş ne olursa olsun, insanların yaptıkları ve yapmak zorunda oldukları şeyler arasındaki bir altüst olmayı göstermekte; insanların değerleri, onurları, saygınlıkları ve ruhlarındaki erozyonu temsil etmektedir. Başka bir ifadeyle, tükenmişlik yaşamak için insanlarla birlikte çalışmak ya da çalışmamanın ötesinde, yapılan aktivitenin kişi üzerindeki zorlayıcı etkilerinin zamanla enerji yitimi ve tükenme oluşumuna yol açtığı ifade edilmektedir. Psikolojik perspektiften bakıldığında, derse girme ve ders görevlerini yerine getirme gibi zorunlu aktiviteler ve sınavlardan geçme gibi özel bir amaca ilişkin yönelimler “iş” olarak tanımlanabilmekte ve “iş”e eşit bir anlam ifade etmektedir (Schaufeli & Taris, 2005). Böylelikle MBI-GS ile farklı meslek gruplarında

incelenen tükenmişlik, söz konusu ölçeğin Schaufeli, Martinez, Marques-Pinto, Salanova ve Bakker (2002) tarafından üniversite öğrencilerine uyarlanmasıyla öğrenci popülasyonunda da incelenmeye başlanmıştır.

Bununla birlikte, tükenmişlikle ilgili Türkiye'deki çalışmaların yurt dışındaki sürece paralel olduğu; uyarlama çalışmalarıyla (Ergin, 1992; Çam, 1992) başlayan araştırmaların öncelikle sağlık çalışanları üzerinde gerçekleştiği (Çam & Baysal, 1994; Üstün, 1995; Ergin, 1996; Arslan et al.,1996; Dolu, 1997; Koç, 1999; Gündüz, 2000); sonraki süreçte eğitimcilerle ilgili (Girgin, 1995; Baysal, 1995; Tümkaya, 1996; Altıntaş, 1997; Gökçakan & Özer, 1999; Uslu, 1999) çalışmaların arttığı görülmektedir.

İki binli yıllardan sonra ülkemizdeki tükenmişlik çalışmalarında adeta patlama yaşanmış, 2000-2010 yılları arasında, bu başlık altında, iki yüzün üzerinde tez hazırlanmış, yüzlerce makale ve bildiri yayımlanmıştır. Bu zaman süresince, yine yurt dışındaki sürece paralel bir seyirle, hem çalışmaların sayısı artmış hem de araştırılan gruplar farklılaşmaya başlamıştır. Örneğin bu zaman diliminde eğitimcilerin (Dolunay ve Piyal, 2003; Gündüz, 2005; Dağlı ve Gündüz, 2008; Arabacı ve Akar, 2010; Küçüksüleymanoğlu & Eğilmez, 2013) yanı sıra antrenörler (Tatlıcı, 2006), otomotiv sektörü çalışanları (Öztuna, 2005; Sümer, 2005), sosyal hizmetler personeli (Abacı, 2004), emniyet görevlileri (Taşdöven, 2005; Şanlı, 2006; Gündüz, Erkan & Gökçakan, 2007; Kaya, 2009; Okyay, 2009; Şeker & Zırhlıoğlu, 2009; Arslan, 2010; Aksoy, 2012), sağlık çalışanları (Gülseren, Karaduman ve Kültür, 2000), otel çalışanları (Bahar, 2006), adalet personeli (Demirkol, 2006; Yılmaz, 2007; Baduroğlu, 2010), eşler (Çapri, 2008), futbol hakemleri (Gümüş, 2009), büro çalışanları (Özkanan, 2009; Akdoğan, 2009), maliye/muhasebe çalışanları (Kahya, 2009; Nazlıoğlu, 2009) zihinsel engelli çocuğa sahip anne ve babalar (Arman, 2009), belediye çalışanları (Özçelik, 2009), çağrı merkezi çalışanları (Atlandı, 2010), hasta yakınları (Arat, 2006; İlaslan, 2009) gibi değişik gruplar üzerinde tükenmişlik çalışmaları yapılmıştır. Başka bir ifadeyle, ülkemizde de tükenmişlik çalışmalarının sadece yüz yüze etkileşimin gerekli olduğu meslek gruplarında değil genel olarak hemen her alandaki çalışanlar üzerinde yapıldığı göze çarpmaktadır.

Öğrenciler, son yıllarda üzerinde tükenmişlik araştırmaları yapılan önemli bir grubu oluşturmaktadır (Balogun et al., 1996; Chang et al., 2000; Gold et al., 1989; Fimian et al.,1989; Hu ve Schaufeli, 2009; Meier ve Schmeck, 1985; Pines, Aronson ve Kafry, 1981; Schaufeli & Salanova, 2007; Schaufeli et al., 2002a; 2002b; Yang, 2004; Yang & Cheng, 2005; Zhang, Gan & Cham., 2005). Öğrencilerin yaşamına psikolojik açıdan bakıldığında, ne çalışan ne de iş sahibi olmalarına rağmen, okuldaki çalışmaları iş olarak kabul edilmektedir. Öğrenciler sınavlarını ve sınıflarını geçmek için okula devam etmek ve ödevlerini yapmak durumundadırlar (Salmelo-Aro, Savolainen & Holopainen, 2008). Okul tükenmişliği ya da akademik tükenmişlik, öğrencilerin okuldaki çalışmaları ile ilgili özkaynaklarının eksikliği ve öğrencinin istekleri bir diğer ifadeyle kendisine ilişkin beklentileri ile ailesi, arkadaşları ve öğretmenlerinden oluşan yakın çevresinin beklentileri arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır. Okul tükenmişliğinin tükenme boyutu akademik stres ile bağlantılıdır. İnancını kaybetme, bireyin çalışmaya olan ilgisizliği olarak ifade edilmektedir (Schaufeli et al., 2002). Kiuru vd.,(2008)'ne göre inancını kaybetme, düşük öğrenme güdüsü anlamına gelmekte; azalmış özyetkinlik ise düşük akademik özalgı ile benzerlik göstermektedir. Zhang, Gan ve Cham (2005) akademik tükenmişlik belirtilerini, kendini yorgun hissetme, tükenme, okul ödevlerine karşı alaycı olma, ilgisiz tutum takınma ve davranışlarda bulunma, duyarsızlaşma, bir öğrenci olarak kendini yeteneksiz hissetme, verimliliğin azalması olarak öne sürmüşlerdir. Açıklamalardan anlaşılacağı gibi Maslach'ın tükenmişlik modeli üniversite öğrencilerine uyarlanmış olup Schaufeli vd., (2002), tarafından Maslach Tükenmişlik Envanteri Öğrenci Formu (MTE-ÖF) hazırlanmıştır. Bu araç genel forma benzer biçimde tükenme, inancını yitirme ve özyetkinlik olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır.

Tükenmişlikte öğrencinin kendi gücü ve istekleri ile ailesinin, arkadaşlarının, öğretmenlerinin kendisinden beklentilerinin dengeli olması, yakın çevrenin desteği ve rehberliği önemli etkenlerdir. Bunlar gerektiği gibi sağlıklı işlerse, tükenmişlik süreci durdurulabilmekte veya gerçek bir değişime katkı sağlanabilmektedir (Demir, 1995; Kavla, 1998). Bu noktada, bu araştırma içerisinde de yer alan sosyal destek kavramından söz etmek gerekir. Sosyal destek, bireyin çevresinden gördüğü dürüst ve empatik tepki, gördüğü ilgi, sevgi, güven, saygı, takdir edilme, bilgi edinme ve maddi yardım gibi kişisel, sosyal,

psikolojik ve ekonomik nitelikli her türlü yardım sürecidir (Yıldırım, 2010:4). Birey iyi bir performans göstermesine rağmen bu çabasının karşılığında uygun bir ödül alamadığı veya takdir edilmediği ve bunu kabul edemediği zamanlarda da tükenmişlik ortaya çıkmaktadır (Maraşlı, 2005). Lise ve üniversite yaşantıları bazı öğrenciler için stres oluşturmaktadır. Çünkü bu öğrenciler özel bir amaca (sınavlardan geçme ve bir diploma alma gibi) yönelik olarak hedefledikleri yapılandırılmış zorunlu aktivitelere (ders verme ve ders görevlerini yerine getirme gibi) sahiptirler (Salanova et al., 2009).

Yurtdışında üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmalar, tükenmişlik düzeyinin okul bağlılığı ile negatif ilişkili olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra akademik stres, öğretmenlerle ve arkadaşlarla ilişki, akademik öz yetkinlik ve akademik başarı tükenmişliği yordamaktadır (Schaufeli et al., 2002; Zhang, Gan & Cham, 2005). Bresó, Salanova ve Schaufeli (2007), yaptıkları kültürlerarası araştırmada, cinsiyete göre tükenmişlik düzeylerinde anlamlı fark olmadığını belirlerken; kız öğrencilerin tükenme ve inancını kaybetme düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Tükenmişlik genelde yaşa bağlı olarak artmaktadır. Ancak öğrencilerle yapılan çalışmalarda yaş açısından fark olmadığı, sınıf olarak ise üniversite 1. sınıf öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Addis, 2006). Stoeber vd., (2011)'i, üniversite öğrencilerinde tutkulu ve istekli çalışma ile akademik başarı ve tükenmişlik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma bulguları, tutkulu ve istekli çalışmanın öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklara bağlı olarak tükenmişlik düzeylerinde ve akademik başarıda anlamlı farklılıklar oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Türkiye'de öğrenci tükenmişliğine ilişkin çalışmalar incelendiğinde, farklı ölçme araçlarının kullanıldığı görülmektedir (Gündüz, Çapri & Gökçakan, 2012). Öğretmen adaylarında tükenmişliğin ele alındığı çalışmada Ören ve Türkoğlu (2006), Eğitim Fakültesi ve Tarsus Teknik Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencilerine MBI uygulamışlardır. Araştırmanın sonunda, kişisel başarı ve duyarsızlaşma boyutunda erkeklerin tükenmişlik düzeyleri yüksek, duygusal tükenme boyutunda da kızların tükenmişlikleri yüksek çıkmıştır. Bölümlere göre Elektronik ve Bilgisayar bölümlerinin tükenmişlik düzeyleri yüksek, Okul öncesi Öğretmenliğinin düşük çıkmıştır. Sosyoekonomik düzey yönünden önemli bir farklılaşmanın bulunmadığı araştırmada 23 ve üzeri yaşında olan öğrencilerin tükenmişlikleri yüksek çıkmıştır. MBI kullanılarak yapılan bir diğer araştırmada Yılmaz (2009), tıpta uzmanlık öğrencilerinde tükenmişliği incelemiş ve cinsiyet, medeni durum, nöbet sayısı, üstlerinden takdir görme gibi değişkenler açısından anlamlı farklılaşmanın olduğunu bildirmiştir. Lise öğrencilerinde tükenmişlik ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında Kutsal (2009), Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF)'nü lise öğrencileri üzerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yaparak uygulamıştır. Araştırma sonucunda, lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin tükenmişlik puanlarını yordadığı; yaş artışı ve sınıf düzeyindeki yükselmeye bağlı olarak tükenmişlik düzeylerinin de yükseldiği; öğrenim görülen alana göre tükenmişlik puanlarında bir farklılaşmanın olmadığı; orta düzeyde akademik başarı algılayan öğrencilerin yüksek düzeyde akademik başarı algılayan öğrencilerden daha yüksek düzeyde tükenmişlik yaşadıkları; okulun fiziksel koşullarının uygun olmasının düşük düzeyde tükenmişlik yaşanmasında etkili olduğu; kardeş sayısının ise öğrencilerin tükenmişlik düzeylerini etkilemediği sonuçlarına varılmıştır. Öğrenci tükenmişliği konusunda ülkemizde çok çalışmanın olmaması, bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde ki önemli etkenlerdendir. Bununla birlikte bu çalışma, doğrudan üniversite öğrencileri için geliştirilmiş/uyarlanmış bir ölçekle yapılan öncü bir araştırma niteliğinde olup üniversite öğrencilerinde görülen tükenmişliğin demografik bazı değişkenlere göre incelenmesini amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu bölümde sırasıyla, araştırmanın deseni, araştırma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi açıklanmaya çalışılmıştır.

Üniversite öğrencilerinde tükenmişliğin araştırıldığı bu çalışma, var olan durumu olduğu gibi saptamaya yönelik betimsel bir araştırmadır ve bundan dolayı bu araştırmada tarama modellerinden

genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte olan ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1995).

Katılımcılar

Bu araştırma, bir üniversitenin İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler (n=149, %29.5), Mühendislik (n=112, %22.2), Güzel Sanatlar (n=87, %17.2) Fakülteleri ve Meslek Yüksekokulu (n=157, %31.1)'nda öğrenim gören ve rastgele örnekleme yöntemiyle ulaşılan toplam 505 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. 304 kız (% 60.2); 201 erkek (% 39.8) olan ve yaşları 18 ile 42 arasında değişen öğrencilerin, % 1.4'ü (n=7) 3. sınıfta, % 18.6'sı (n=94) 2. sınıfta, % 66.3 (n=335) 1. sınıfta ve % 13.7'si (n=69) hazırlık sınıfında öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF)

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin tükenmişlik durumlarını değerlendirmek üzere, Schaufeli et al., (2002)'i tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Çapri, Gündüz ve Gökçakan (2011) tarafından yapılan Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF) kullanılmıştır. Toplam 505 üniversite öğrencisi üzerinde, ölçeğin yapı geçerliği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, 13 maddeden oluşan 3 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu alt faktörler “tükenme (5 madde)”, “duyarsızlaşma (4 madde)” ve “yetkinlik (4 madde)” olarak isimlendirilmişlerdir. Ölçekten elde edilen alt faktörlere ait puanlar arasındaki korelasyonların 0,32 ile 0,83 arasında değiştiği görülmüştür. Madde geçerliğine kanıt olarak madde toplam test korelasyonları hesaplanmış ve alt faktörlerin korelasyon değerlerinin. 32 ile. 69 arasında değiştiği saptanmıştır. MTE-ÖF'nin ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmasında Pines (2005) tarafından geliştirilen, Tümkaya, Çam ve Çavuşoğlu (2009) tarafından uyarlama çalışması yapılan Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu (TÖ-KV) uygulanmıştır. TÖ-KV'nu ile MTE-ÖF'nin alt faktörleri arasındaki korelasyonlar sırasıyla. 51, .45 ve -.38 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı sırasıyla .76, .82 ve .61 olarak bulunurken, test-tekrar test güvenilirlik sonuçları ise sırasıyla .76, .74 ve .73 olarak bulunmuştur. Uygulamada, MTÖ-ÖF'nin alt ölçekleri ayrı ayrı puanlanmakta ve değerlendirilmektedirler. “Tükenme” ve “duyarsızlaşma” alt faktörlerinde alınan yüksek puanlar; diğer taraftan, “yetkinlik” alt faktöründe alınan düşük puanlar tükenmişliğin olduğunu göstermektedir.

Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Araştırmacı tarafından oluşturulan bu form, çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, sosyal destek (hobi durumu), fakülte, sınıf seviyesi, haftalık ders saati, bölümü seçme nedeni, psikolojik destek ve bölümü değiştirmek isteyip istemediği gibi demografik değişkenlerine ilişkin verileri içermektedir.

Verilerin Toplanması

Bu çalışma, bir üniversitenin çeşitli fakülte ve yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilere; gönüllülük esasına göre, fakülte, bölüm ve sınıf seviyesi göz önüne alınarak araştırmacı tarafından, uygulanmıştır. Bazı durumlarda ilgili bölüm elemanlarından yönergeler uymak kaydıyla uygulamada destek alınmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, tek tek incelenerek hatalı ya da yönergelere uygun doldurulmayanlar çıkarılmıştır. Kalan 505 veri SPSS 22.0 programına girilerek öğrencilerin demografik verilerini analiz etmek için betimsel İstatistikler kullanılmıştır. İkili karşılaştırmalar için t testi, çoklu karşılaştırmalar için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve farkın kaynağını belirlemek için Tukey Testi'nden yararlanılmıştır. Analizlerde hata payı üst sınırı 0.05 ve 0.01 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Cinsiyetlerine Göre Üniversite Öğrencilerinde Tükenmişlik

Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF)'ndan aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için verilere bağımsız gruplar için t-testi uygulanmış ve bulgular Tablo.1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre MTÖ-ÖF Puanlarına İlişkin N, Ortalama, Standart Sapma ve t-Testi Sonuçları.

MTE-ÖF	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t	p
Tükenme	Kadın	304	13.27	5.01	-5.032	.000
	Erkek	201	15.64	5.39		
Duyarsızlaşma	Kadın	304	9.26	3.88	-7.023	.000
	Erkek	201	11.90	4.49		
Yetkinlik	Kadın	304	13.20	3.26	0.059	.953
	Erkek	201	13.18	3.50		

Tablo.1 incelendiğinde, kız ve erkek öğrencilerin MTÖ-ÖF'nun cinsiyetlerine göre tükenme ($t=-5.032$, $p<.01$) ve duyarsızlaşma ($t=-7.023$, $p<.01$) alt ölçek puanlarında anlamlı farklılaşmaların olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu bulgulara göre, tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında erkeklerin kızlara oranla anlamlı derecede daha fazla tükenmişlik yaşadıkları görülmüştür.

Yaşlarına Göre Üniversite Öğrencilerinde Tükenmişlik

Üniversite öğrencilerinin yaşlarına göre Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF)'ndan aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve bulgular Tablo.2'de verilmiştir.

Tablo.2'de bulunan varyans analizi sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin yaş değerleriyle, tükenmişlik alt boyutlarından yetkinlik alt boyutunda almış oldukları puanlar açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir [$F(3, 501)=5,598$; $p<0,05$].

Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre 18-20 yaş ile 27 ve üstü ($-2,80834$; $p<0,005$), 21-23 yaş ile 27 ve üstü ($-2,70369$; $p<0,005$), 24-26 yaş ile 27 ve üstü ($-3,44649$; $p<0,005$) yetkinlik puanları ile anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Tablo 2.

Üniversite Öğrencilerinin Yaşlarına Göre MTÖ-ÖF Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

MTE-ÖF	Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	df SD	Karelerin Ortalaması	F	P
Tükenme	Gruplar Arası	201,597	3	67,199	2,418	.066
	Gruplar İçi	13.922,442	501	27,789		
	Toplam	14.124,040	504			
Duyarsızlaşma	Gruplar Arası	56,807	3	18,936	1,009	.388
	Gruplar İçi	9402,131	501	18,767		
	Toplam	9458,939	504			
Yetkinlik	Gruplar Arası	184,569	3	61,523	5,598	.001
	Gruplar İçi	5506,231	501	10,990		
	Toplam	5690,800	504			

Sosyal Desteğe (Hobi Durumu) Göre Üniversite Öğrencilerinde Tükenmişlik

Üniversite öğrencilerinin sosyal destek alıp almadıklarına göre MTÖ-ÖF'ndan aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için verilere bağımsız gruplar için t-testi uygulanmış ve bulgular Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3.

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek (Hobi Durumu) Değişkenine Göre MTÖ-ÖF Puanlarına İlişkin N, Ortalama, Standart Sapma ve t-Testi Sonuçları.

MTE-ÖF	Sosyal Destek	n	\bar{X}	ss	t	p
Tükenme	Yok	156	14.81	5.08	1.695	.091
	Var	349	13.95	5.37		
Duyarsızlaşma	Yok	156	10.98	4.47	2.342	.020
	Var	349	10.01	4.23		
Yetkinlik	Yok	156	12.33	3.20	-3.900	.000
	Var	349	13.58	3.36		

Tablo 3'de verilen analiz sonuçlarına göre, hobisi bulunan ve hobisi bulunmayan üniversite öğrencilerinin yetkinlik ($t = -3.90$, $p < .01$) alt ölçeğinde sosyal destek alan (hobisi bulunan) öğrencilerin yetkinlik seviyelerinin sosyal destek almayan (hobisi bulunmayan) öğrencilere oranla anlamlı derecede farklı çıktığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, sosyal destek alan öğrencilerin yetkinlik dereceleri sosyal bir desteğe sahip olmayanlara göre daha fazla çıkmıştır.

Öğrenim Görülen Bölüme Göre Üniversite Öğrencilerinde Tükenmişlik

Üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölümlere göre MTÖ-ÖF’ndan aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve bulgular Tablo.4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Bölümlere Göre MTÖ-ÖF Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

MTE- ÖF	Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	df SD	Karelerin Ortalaması	F	P
Tükenme	Gruplar Arası	1.472,216	3	490,739	19,433	.000
	Gruplar İçi	12.651,823	501	25,253		
	Toplam	14.124,040	504			
Duyarsızlaşma	Gruplar Arası	1.064,432	3	354,811	21,176	.000
	Gruplar İçi	8.394,507	501	16,756		
	Toplam	9.458,939	504			
Yetkinlik	Gruplar Arası	71,008	3	23,669	2,110	.098
	Gruplar İçi	5.619,792	501	11,217		
	Toplam	5.690,800	504			

Üniversite Öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölümlere göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik alt boyut puanlarından tükenme alt boyutuna göre bölümler arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (3, 501)= 19,433; p<0,05].

Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre tükenme puanlarının Mühendislikte (-4,13308; p< .000) ve GSF (-3.64580; p<.000), MYO’na göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin İİBF öğrencilerinden daha yüksek tükenmişlik puanları (2.97435; p<.000) elde ettikleri gözlenmiştir. Ek olarak, GSF öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının da İİBF öğrencilerinden daha yüksek olduğu (2.48708; p<.005) gözlenmiştir.

Üniversite Öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölümlere göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik alt boyut puanlarından duyarsızlaşma alt boyutuna göre bölümler arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (3, 501)= 21,176; p<0,05].

Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre duyarsızlaşma puanlarının Mühendislikte (-3,91037; p< .000) ve GSF (-2,21004; p<.000), MYO’na göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin İİBF (2,77709; p<.000) ve GSF (1,70033; p<0,05) öğrencilerinden daha yüksek duyarsızlaşma puanları elde ettikleri gözlenmiştir.

Sınıf Seviyesine Göre Üniversite Öğrencilerinde Tükenmişlik

Üniversite öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre MTÖ-ÖF’ndan aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve bulgular Tablo.5’te verilmiştir.

Tablo.5.

Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Seviyelerine Göre MTÖ-ÖF Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

MTE- ÖF	Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	df SD	Karelerin Ortalaması	F	P
Tükenme	Gruplar Arası	585,012	3	195,004	7,216	.000
	Gruplar İçi	13.539,028	501	27,024		
	Toplam	14.124,040	504			
Duyarsızlaşma	Gruplar Arası	272,369	3	90,790	4,951	.002
	Gruplar İçi	9.186,570	501	18,336		
	Toplam	9.458,939	504			
Yetkinlik	Gruplar Arası	25,191	3	8,397	,743	.527
	Gruplar İçi	5.665,609	501	11,309		
	Toplam	5.690,800	504			

Üniversite Öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik alt boyut puanlarından tükenme alt boyutuna göre bölümler arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (3, 501)= 7,216; p<0,05].

Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre tükenme puanlarının 2.sınıfların (3,52729; p< .000) hazırlık sınıflarına göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, 2.sınıfların, 1.sınıflardan daha yüksek tükenmişlik puanları (2,13871; p<.005) elde ettikleri gözlenmiştir.

Üniversite Öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik alt boyut puanlarından duyarsızlaşma alt boyutuna göre sınıf seviyeleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (3, 501)= 4,951; p<0,05].

Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre duyarsızlaşma puanlarının 2.sınıfların (2,60083; p< .000) hazırlık sınıflarına göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Haftalık Ders Saatine Göre Üniversite Öğrencilerinde Tükenmişlik

Üniversite öğrencilerinin haftalık ders saatine göre MTÖ-ÖF'ndan aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve bulgular Tablo.6'da verilmiştir.

Üniversite Öğrencilerinin haftalık ders saatlerine göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik alt boyut puanlarından tükenme alt boyutuna göre bölümler arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (3, 501)= 4,248; p<0,05].

Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre tükenme puanlarının haftalık 30 saat ve üstü ders alanların (-3,00509; p< .005) haftalık 16-20 saat ders alanlara göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, haftalık 30 saat ve üstü ders alanların,

haftalık 21-30 saat ders alanlara göre daha yüksek tükenmişlik puanları (-2,74366; $p < .005$) elde ettikleri gözlenmiştir.

Tablo 6.

Üniversite Öğrencilerinin Haftalık Ders Saatlerine Göre MTÖ-ÖF Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

MTE- ÖF	Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	df SD	Karelerin Ortalaması	F	P
Tükenme	Gruplar Arası	350,353	3	116,784	4,248	.006
	Gruplar İçi	13.773,686	501	27,492		
	Toplam	14.124,040	504			
Duyarsızlaşma	Gruplar Arası	63,069	3	21,023	1,121	.340
	Gruplar İçi	9.395,870	501	18,754		
	Toplam	9.458,939	504			
Yetkinlik	Gruplar Arası	84,885	3	28,295	2,529	.057
	Gruplar İçi	5.605,915	501	11,189		
	Toplam	5.690,800	504			

Okuduğu Bölümü Seçme Nedenine Göre Üniversite Öğrencilerinde Tükenmişlik

Üniversite öğrencilerinin okuduğu bölümü seçme nedenine göre MTÖ-ÖF'ndan aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve bulgular Tablo.7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Üniversite Öğrencilerinin Okuduğu Bölümü Seçme Nedenine Göre MTÖ-ÖF Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

MTE- ÖF	Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	df SD	Karelerin Ortalaması	F	P
Tükenme	Gruplar Arası	1.479,080	5	295,816	11,674	.000
	Gruplar İçi	12.644,960	499	25,341		
	Toplam	14.124,040	504			
Duyarsızlaşma	Gruplar Arası	1.010,681	5	202,136	11,939	.000
	Gruplar İçi	8.448,257	499	16,930		
	Toplam	9.458,939	504			
Yetkinlik	Gruplar Arası	188,528	5	37,706	3,420	.005
	Gruplar İçi	5.502,272	499	11,027		
	Toplam	5.690,800	504			

Üniversite Öğrencilerinin okudukları bölümü seçme nedenine göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik alt boyut puanlarından tükenme alt boyutuna göre bölüm seçme nedenleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (5,504)= 11,674; p<0,05].

Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre tükenme puanlarının kendi isteğiyle bölüm seçenlerin (3,65278; p< .005), diğer nedenlerle okuduğu bölümü seçenlerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, ailesinin isteğiyle (-3,91594; p<0,05), prestij nedeniyle (-2,59594; p<0,05), şans nedeniyle (-3,99928; p<0,05) ve ekonomik nedenlerle (-4,51594; p<0,05) okuduğu bölümü seçenlerin, okuduğu bölümü kendi isteğiyle seçen öğrencilerden daha yüksek tükenmişlik puanları elde ettikleri gözlenmiştir.

Üniversite Öğrencilerinin okudukları bölümü seçme nedenine göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik alt boyut puanlarından duyarsızlaşma alt boyutuna göre bölüm seçme nedenleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (5,504)= 11,939; p<0,05].

Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre duyarsızlaşma puanlarının ailesinin isteğiyle (-3,25155; p< .005), prestij nedeniyle (-2,36870; p<0,05) ve ekonomik nedenlerle (-4,32870; p<0,05) okuduğu bölümü seçenlerin, kendi isteğiyle seçenlerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Üniversite Öğrencilerinin okudukları bölümü seçme nedenine göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik alt boyut puanlarından yetkinlik alt boyutuna göre bölüm seçme nedenleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (5,504)= 3,420; p<0,05].

Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre yetkinlik puanlarının ailesinin isteğiyle bölüm seçenlerin (2,68045; p< .005), diğer nedenlerle okuduğu bölümü seçenlerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, ailesinin isteğiyle (2,16542; p<0,05) okuduğu bölümü seçenlerin, okuduğu bölümü kendi isteğiyle seçen öğrencilerden daha yüksek yetkinlik puanları elde ettikleri gözlenmiştir.

Psikolojik Destek Almanın Faydalı Olup/Olmadığına Göre Üniversite Öğrencilerinde Tükenmişlik

Üniversite öğrencilerinin psikolojik destek almanın faydalı olup/olmadığına göre Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF)'ndan aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için verilere bağımsız gruplar için t-testi uygulanmış ve bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8.

Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Destek Almanın Faydalı Olup/Olmadığı Değişkenine Göre MTÖ-ÖF Puanlarına İlişkin N, Ortalama, Standart Sapma ve t-Testi Sonuçları.

MTE-ÖF	Psikolojik Destek	n	\bar{X}	ss.	t	p
Tükenme	Yok	100	16.00	5.60	3.809	.000
	Var	405	13.77	5.12		
Duyarsızlaşma	Yok	100	11.60	4.46	3.346	.001
	Var	405	9.99	4.24		
Yetkinlik	Yok	100	13.29	3.55	.299	.765
	Var	405	13.17	3.31		

Tablo 8 incelendiğinde, kız ve erkek öğrencilerin MTÖ-ÖF'nun tükenme (t=3.809, p< .01) ve duyarsızlaşma (t=3.346, p< .05) alt ölçek puanlarında anlamlı farklılaşmaların olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu bulgulara göre, tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında psikolojik destek almanın faydalı olduğuna inanmayanların, psikolojik destek almanın faydalı olduğuna inananlara oranla anlamlı derecede daha fazla tükenmişlik yaşadıkları görülmüştür.

Okuduğu Bölümü Değiştirmek İsteyip İstemediğine Göre Üniversite Öğrencilerinde Tükenmişlik

Üniversite öğrencilerinin okuduğu bölümü değiştirmek isteyip/istemediğine göre MTÖ-ÖF'ndan aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve bulgular Tablo.9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Üniversite Öğrencilerinin Okuduğu Bölümü Değiştirmek İsteyip/İstemediğine Göre MTÖ-ÖF Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

MTE- ÖF	Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	df SD	Karelerin Ortalaması	F	P
Tükenme	Gruplar Arası	1.109,509	2	554,754	21,398	.000
	Gruplar İçi	13.014,531	502	25,925		
	Toplam	14.124,040	504			
Duyarsızlaşma	Gruplar Arası	799,852	2	399,926	23,185	.000
	Gruplar İçi	8.659,086	502	17,249		
	Toplam	9.458,939	504			
Yetkinlik	Gruplar Arası	130,603	2	65,302	5,896	.003
	Gruplar İçi	5.560,197	502	11,076		
	Toplam	5.690,800	504			

Üniversite Öğrencilerinin okudukları bölümü değiştirmek isteyip/istemediğine göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik puanlarından tükenme alt boyutuna göre bölüm değiştirmeyi isteyip/istemedikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (2,502)= 21,398; p<0,05]. Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre bölümünü değiştirmede evet diyenler (-3,14273; p< .005) ile yorumsuz olanların (-2,98565; p<0,05), hayır yanıtını verenlere göre daha yüksek tükenme puanları elde ettikleri gözlenmiştir.

Üniversite Öğrencilerinin okudukları bölümü değiştirmek isteyip/istemediğine göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik puanlarından duyarsızlaşma alt boyutuna göre bölüm değiştirmeyi isteyip/istemedikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (2,502)= 23,185; p<0,05]. Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre bölümünü değiştirmede evet diyenler (-2,73964; p< .005) ile yorumsuz olanların (-2,44555; p<0,05), hayır yanıtını verenlere göre daha yüksek duyarsızlaşma puanları elde ettikleri gözlenmiştir.

Üniversite Öğrencilerinin okudukları bölümü değiştirmek isteyip/istemediğine göre MTÖ-ÖF puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda tükenmişlik puanlarından yetkinlik alt boyutuna göre bölüm değiştirmeyi isteyip/istemedikleri arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir [F (2,502)= 5,896; p<0,05]. Bu farkın kaynağını araştırmak için verilere Post Hoc Test olarak Tukey, HSD testi uygulanmıştır. Buna göre bölümünü değiştirmede evet diyenler (0,91144; p< 0,05) ile yorumsuz olanların (1,18041; p<0,05), hayır yanıtını verenlere göre daha az yetkinlik puanları elde ettikleri gözlenmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Üniversite öğrencilerinde tükenmişliğin incelendiği bu çalışmada, cinsiyet, yaş, sosyal destek, öğrenim gördükleri fakülte/yüksek okul, sınıf seviyesi, haftalık ders yükü, okudukları bölümü seçme nedenleri, psikolojik destek almanın faydalı olup olmadığı ve okudukları bölümü değiştirmek isteyip istemedikleri değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.

Literatürde öğrencilere doğrudan yönelik araştırmaların çok az olması nedeniyle, bu çalışmada elde edilen bulgular, öğretmen ve diğer meslek çalışanlarıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularıyla birlikte ele alınacaktır. Cinsiyet değişkenine göre MTE-ÖF'dan alınan puanlar değerlendirildiğinde, tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeğinde erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla tükenmişlik ve duyarsızlaşma yaşadıkları görülmüştür. Araştırma sonucuna uygun olarak, erkeklerin daha fazla tükenmişlik yaşadığını bildiren Girgin (1995) ve Tümkaya (1996)'nın çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Bunun tam tersi Gündüz vd., (2012)'nin çalışmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla tükenmişlik yaşadığı ifadesine karşın, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla duyarsızlaşma yaşadıkları bulgusuyla tutarlılık göstermektedir. Bazı çalışmalar ise (Sucuoğlu ve Kuloğlu 1996; Işıklar, 2002) cinsiyet değişkenine göre çalışanların tükenmişlik puanları arasında bir farklılaşmanın olmadığını rapor etmişlerdir. Öğrenci gruplarıyla çok az çalışmanın olması değerlendirme yapmayı zorlaştırmakta olup, çalışan gruplarda olduğu gibi, her iki cinsiyetin de tükenmişlik sorunuyla karşılaşabildiğini göstermektedir.

Yaş değişkenine göre MTE-ÖF'dan alınan puanlar değerlendirildiğinde, 27 yaş ve üstü olan öğrenciler kendilerini, 18-20 yaş, 21-23 yaş ve 24-26 yaş arasında bulunan öğrencilere göre daha yetkin hissetmektedirler. Buna göre, yaş seviyesi arttıkça öğrencilerin üniversite yaşamında gerek akademik açıdan ve gerekse sosyal yaşantı açısından daha fazla deneyim kazandıkları ve kendilerini daha yetkin hissettikleri söylenebilir.

Araştırmanın sosyal desteğe ilişkin bulguları, tükenmişliğin yetkinlik alt boyutunda anlamlı farklılaşmanın olduğunu göstermektedir. Buna göre sosyal desteğe (hobi durumu) sahip olan öğrenciler kendilerini daha yetkin hissetmektedirler. Bu sonuç, Gündüz vd., (2012)'nin üniversite öğrencileriyle, Kutsal (2009)'ın lise öğrencileriyle, Kovach (2002)'in yüksek lisans öğrencileriyle yaptığı çalışmanın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Bu sonuçlara göre, sosyal destek (hobi durumu) değişkeninin yoğun akademik çalışmalar içerisinde olan öğrencilerin tükenmişliklerini azaltma ve önlemede önemli fonksiyona sahip olduğu ifade edilebilir.

Öğrenim gördükleri fakülte ya da yüksekokula göre araştırma bulguları incelendiğinde, tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerinde Mühendislik ve GSF öğrencilerinin en fazla tükenmişliğin görüldüğü gruplar olduğu görülmüştür. Mesleki hazırlık açısından değerlendirildiğinde Mühendislik ve GSF öğrencilerinin daha yoğun bir program dâhilinde eğitim almaktadırlar. Eğitim aldıkları öğretim elemanlarının, staj yaptıkları birimlerdeki personelin kendilerinden bekledikleri yüksek performans ve iş becerisini ortaya koyma beklentilerini karşılama noktasında, diğer bölümlerde okuyan öğrencilere göre daha fazla tükenmişlik yaşayabilmektedirler.

Sınıf seviyesi değişkenine göre öğrenci tükenmişlik puanları incelendiğinde, hazırlık sınıfında okuyan öğrencilerin tükenmişlik ve duyarsızlaşma puanlarının üst sınıflardaki öğrencilerden düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Gündüz vd., (2012)'nin sınıf seviyesi arttıkça öğrencilerin daha fazla tükenme ve duyarsızlaşma yaşadıkları bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca, Ören ve Türkoğlu (2006)'nun yaşı büyük olan öğrencilerin daha fazla duyarsızlaşma gösterdikleri bulgusunu desteklemektedir. Bir yüksek öğrenim programına yerleşebilmek için yoğun ve ağır geçen bir çalışma temposunun ardından hazırlık sınıfı gibi yabancı dil ağırlıklı bir eğitim alan öğrencilerin, nispeten üzerlerindeki yükün hafiflediği söylenebilir. Üst sınıflardaki öğrencilerin, okudukları alana yönelik daha nitelikli ve ağır ders yüküyle karşı karşıya olmaları tükenmişlik puanlarının fazla olmasında açıklayıcı bir neden olabilir. Bir yandan mesleğe yönelik çalışmaların yoğunlaşması, atanma ve bir kuruma yerleşme beklentileri, istihdam açığı gibi etmenlerin vermiş olduğu baskı, üst sınıflarda okuyan öğrencilerin daha fazla tükenme ve duyarsızlaşma yaşamalarının nedenini açıklayabilir.

Üniversite öğrencilerinin haftalık ders saatlerine göre tükenmişlikleri incelendiğinde, 30 ve üzeri saat dersi olanların, tükenmişliklerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Haftalık ders saati öğrenciler açısından üstesinden gelinmesi gereken bir yük olarak değerlendirildiğinde, bu sonuç, Gündüz vd., (2012)'nin haftalık 21-30 ve 31 ve üzeri saat dersi olan öğrencilerin tükenmişliklerinin daha yüksek olduğu bulgusuyla tutarlılık göstermektedir. İş yükünün (haftalık çalışma saati) tükenmişliği artıran önemli bir değişken olduğu bulgusuna yer veren farklı meslek gruplarındaki araştırma sonuçlarıyla (Yılmaz, 2009; Gündüz, Erken & Gökçakan, 2007; Sever, 1997; Burke & Greenglass, 1993) paralellik göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinin okudukları bölümü seçme nedenlerine göre tükenmişlikleri incelendiğinde, kendi isteğiyle okuduğu bölümü seçenlerin diğer nedenlerle seçenlere göre daha fazla tükenmişlik yaşadıkları ancak, kendi isteğiyle okudukları bölümü seçen öğrencilerin ailesinin isteğiyle, prestij, şans ve ekonomik nedenlerle seçenlere oranla daha az tükenmişlik ve duyarsızlaşma yaşadıkları görülmüştür. Akademik kariyerlerini ve buna bağlı olarak ileride edinecekleri meslek gruplarını kendi iradeleriyle seçen öğrencilerin daha bir istek ve arzuyla okul yaşantılarını sürdürdükleri söylenebilir.

Psikolojik destek almanın faydalı olup/olmadığı değişkenine göre, psikolojik destek almanın faydalı olduğuna inanmayan öğrencilerin daha fazla tükenmişlik ve duyarsızlaşma yaşadıkları görülmektedir. Özellikle, yaşadığı çevreden ve ailesinden ayrılıp yüksek öğrenime başlayan öğrencilerin gerek akademik açıdan ve gerekse sosyal yaşantı açısından yeni bir yere uyum sağlamada bir takım sıkıntılar yaşaması normal karşılanabilir. Ancak, bu durum olumsuz öğrenci tarafından olumsuz şekilde karşılanıp başa çıkma mekanizmalarıyla da istedik yönde gelişme sağlanamadığında, her açıdan kötü sonuçlar doğurabilir. Bu anlamda sağlanacak psikolojik desteğin, sorunlarla başa çıkmada etkin şekilde yardımcı olabileceği düşünülebilir.

Üniversite öğrencilerinin bölüm değiştirmek isteyip/istemediği değişkenine göre tükenmişlikleri incelendiğinde, bölümünü değiştirmek isteyen öğrenciler ile isteme konusunda yorumsuz olan öğrencilerin, bölümünü değiştirmek istemeyenlere göre daha fazla tükenme ve duyarsızlaşma yaşadıkları, buna karşın, bölümünü değiştirmek istemeyen öğrencilerin, bölüm değiştirmek isteyen ve bu konuda yorumsuz olanlara göre daha fazla yetkin olduklarını düşündükleri görülmüştür. Bu sonuç, çalıştığı bölümü değiştirmek istemenin tükenmişliği artıran önemli bir değişken olduğu bulgusuna yer veren farklı meslek gruplarındaki araştırma sonuçlarıyla (Gümü, 2006) tutarlılık göstermektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında, bu alanda çalışan, bu konuda yeni araştırmalar planlayan araştırmacılara ve alandaki uygulamacılara aşağıda belirtilen önerilerde bulunulabilir.

- Bu araştırma, Toros Üniversitesi'nin bazı fakülte ve yüksekokullarıyla sınırlı olup, sonraki çalışmalar farklı üniversite ve fakülte/yüksekokullarla genişletilebilir.
- Üniversitelerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri (PDREM) bünyesinde tükenmişlikle ilgili, öğrencilerin desteğini arttırmada yardımcı olacak bilgilendirici/egitici ve önleyici/müdahale edici psiko-egitsel programlar düzenlenebilir.
- Tükenmişliğin önlenmesi ve sosyal desteğin artırılmasına yönelik, eğitimler ve grup çalışmalarına yer verilmelidir. Özellikle yükseköğrenim yaşamına yeni başlayan öğrencilere dönük çalışmalara öncelik verilmelidir.

Extended Abstract

Introduction

Freudenberger concept of burnout, that they fail to fulfill the requirements of their jobs due to excessive workload, defined as emotional exhaustion of (Freudenberger, 1974:159). Freudenberger (1974), the first burnout "failure, deterioration, loss of power or energy and resource demands can not be met on a person's inner state of exhaustion resulting from" just as he described the emotional burnout. Maslach and Jackson (1981) burnout concept; emotional exhaustion, depersonalization and consists of three dimensions by defining a feeling he falls in personal success, burnout as theorists reveal the size of about three are located in the literature.

Later, Maslach and Jackson (1981), burnout; resulting in physical exhaustion, prolonged fatigue, feelings of helplessness and hopelessness of his work with individuals, including life and showed negative attitudes towards other people have described as a syndrome of physical and mental dimensions. Many researchers burnout; expectations, including attitudes and perceptions, resulting in personal level, they are united in the opinion that the internal psychological life (Pines & Aranson, 1988; Gokcakan & Özer, 1999; Tumkaya, 1999; Izgar, 2000; Agaoglu et al., 2004; Tasgin, 2004).

Burnout consensus on a single definition of the, if not exhaustion, with the results revealed by the study is considered as a structure with three components. These; emotional exhaustion, depersonalization, and reduced personal accomplishment is. Studies on burnout, and different professional groups towards the end of the nineties has become widespread, including students make up the participants in this research. In this process, Maslach and Leiter (1997) has expanded his views on the burnout in a different way, the initial interpersonal model of exactly the opposite, no longer burnout is just not a phenomenon seen in working in the profession for people argued.

Work in parallel with burnout as long as Turkey is concerned abroad (Ergin, 1992; Cam, 1992); starting with the adaptation of the research work is seen primarily related to an increase in work (Cam & Baysal, 1994; Ustun, 1995; Ergin, 1996; Arslan et al., 1996; Dolu, 1997; Koc, 1999; Gunduz, 2000); with educators in the next process is carried out on health care workers (Girgin, 1995; Baysal, 1995; Tumkaya, 1996; Altintas, 1997; Gokcakan & Ozer, 1999; Uslu, 1999).

After two thousand years of work burnout exploded in our country between the years 2000-2010, under this head, prepared a thesis on the two sides, hundreds of articles and papers have been published. During this time, again on a parallel course as long as abroad, he began to work as well as an increased number of differences in study group.

Students are an important group conducted research on burnout in recent years (Balogun et al., 1996; Chang et al., 2000; Gold et al., 1989; Fimian et al., 1989; Hu ve Schaufeli, 2009; Meier & Schmeck, 1985; Pines, Aronson & Kafry, 1981; Schaufeli ve Salanova, 2007; Schaufeli et al., 2002a; 2002b; Yang, 2004; Yang & Cheng, 2005; Zhang, Gan & Cham., 2005). But in our country there is a lot of work on the student burnout, which play an important role in the realization of this study. However, this study was developed directly for college students/made an adapted scale is in the nature of a pioneering research aims burnout examined according to demographic variables seen in some university students.

Method

Research Design

University students in this study that investigated burnout is a descriptive research to determine the current situation and therefore as a general screening model of the scanning model was used in this study.

Participants

In this research, a university of Economics Administrative and Social Sciences (n=149, 29.5 %), Engineering (n=112, 22.2 %), Fine Arts (n=87, 17.2 %) Faculties and Vocational School (n=157, 31.1 %) which it was conducted on a total of 505 students in studying and accessed through a random sampling method. 304 girls (60.2 %); 201 men (39.8 %) among those aged 18 to 42 ranging from students, 1.4 % (n=7) 3. class, % 18.6 (n=94) 2nd grade, 66.3% (n=335) 1 . class, and 13.7 % (n=69) are studying in preparatory classes.

Instrument

Maslach Burnout Inventory-Student Sheet (MBI-SS)

In the study, to assess the burnout of university student status, Schaufeli et al., (2002) and the Turkish version was developed by Capri, Gunduz ve Gokcakan (2011) made by the Maslach Burnout Inventory-Student Sheet (MBI-SS) is used.

Personal Information Form

This form was created by researchers, students participating in the study of gender, social support (hobby status), school, grade level, weekly lessons, why choose the section contains data on the demographic variables as you want to change the psychological support and parts.

Data Analysis

The data obtained in this study, descriptive statistics were used to analyze the demographics of the students entering the program SPSS 22.0. t test for pairwise comparisons, multiple comparisons domestic one-way analysis of variance (ANOVA) and Tukey test were used to determine the difference from the source.

Results

According to the gender of the student Maslach Burnout Inventory-Student Sheet (MBI-SS) to investigate whether it differs from the scores obtained for independent groups t-test was applied to the data. Girls and boys ran out of students according to gender of MBI-SS (t = -5 032, p<.01) and depersonalization (t = -7 023, p<.01) emerged as significant in subscale scores of variations. According to the findings of this study, exhaustion and depersonalization subscales in comparison to the daughters of men it was found to have significantly more burnout.

According to the age of the student Maslach Burnout Inventory-Student Sheet (MBI-SS) from it was observed that the differentiation of their score. Accordingly, with the 18-20 age 27 and older (-2.80834; p<0.005), with the 21-23, age 27 and higher (-2.70369; p<0.005), age 27 and older with 24-26 (-3.44649; p<0.005) were found to show significant differences with proficiency scores.

In addition, the degree of social support skills students has increased more than those who do not have social support. On the other hand the part which they are enrolled university students, their grade level, weekly timetables to, the reasons for selecting the section reads, depending on whether want to change to get to and part take psychological support has been observed that differentiation of scores obtained from MBI-SS.

Discussion, Conclusion & Implementation

In this research on burnout among university students, gender, age, social support, faculty they study / high school, grade level, weekly course load, why choose the section they read, psychological support is not getting it is useful and in terms of the variables they want to replace the department where they have significant results have been achieved.

Because of the research literature, there is very little directly to the students, the findings obtained in this research, has been taken with the teacher and carried out research findings with other professionals. According to the findings of this study are consistent with the relevant literature.

Thorough of the findings obtained in research, working in this field, the researchers plan to practitioners in the new field of research on this subject and may make proposals set out below.

- Prevention of burnout and to increase social support should be given to education and group work.
- In particular, priority should be given to new students looking to study in higher education life.

Kaynakça

- Abacı, K.A. (2004). *“Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na Bağlı Saray ve Ayaş Rehabilitasyon Merkezlerinde Bakıma İhtiyaç Duyan Bireylerin Bakımından Sorumlu Personelin İş Doyumu, Tükenmişlik, Stres ve Depresyon Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması”*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Addis, R.S. (2006). *Burnout among undergraduate athletic training students*, Dissertation, California University, U.S.A.
- Ağaoğlu, E; Ceylan, M; Kasım, E; Madden, T. (2004). *“Araştırma Görevlilerinin Kendi Tükenmişlik Düzeylerine İlişkin Görüşleri”*, Malatya: XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı.
- Akdoğan, M. (2009). *“Büyük Ölçekli İşletmelerde Çalışan Ofis İşgörenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Kişisel, Örgütsel ve Kişilerarası Faktörlere Göre Yordanması”*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Aksoy, S. (2012). *Samsun'da Çalışan Polislerin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Yapısal Eşitlik Modellemesi ile İncelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Altıntaş, E. (1997). Teknik Öğretmenlerde Tükenmişliği Etkileyen Bazı Faktörler ve Yordayıcı Değişkenler, *IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 10-12 Eylül, Eskişehir.
- Arabacı, İ.B. ve Akar, H. (2010). Eğitim Müfettişlerinin Bazı Sosyal, Demografik ve Mesleki Özelliklerine Göre Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 78–91.
- Arat, Z. (2006). *“Tükenmişlik Sendromu, Hasta Yakınlarının Yaşam Kalitelerinin Değerlendirilmesi ve Etkileyen Faktörler”*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Arman, N. (2009). *“Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Anne ve Babaların Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri İle Tükenmişlik ve Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi”*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Arslan, S.H., Gürkan, S.B., Alparslan, Z.N., ve Ünal, M. (1996). Tıpta Uzmanlık Öğrencisi Hekimlerde Tükenme Düzeyleri, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 7 (1), 39-45.
- Arslan, B. (2010). *Çalışanlarda Çatışma Çözme Yöntemlerinin Tükenmişlik Üzerine Etkisi ve İstanbul Emniyet Müdürlüğünde Bir Araştırma*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Atlandı, D. (2010). *“Çağrı Merkezi Çalışanlarında Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi”*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Baduroğlu, G.E. (2010). *“Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarında Psikosomatik Hastalıklar ve Tükenmişlik Sendromu”*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Bahar, E. (2006). *“Tükenmişlik Sendromu, Otel İşletmelerinde Ön Büro Çalışanlarında Bir Uygulama”*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Balogun, J. A., Hoerberlein, T., Schneider, E., ve Katz, J. S. (1996). Academic performance is not a viable determinant of physical therapy students' burnout, *Perceptual and Motor Skills*, 83, 21-22.
- Baysal, A. (1995). *“Lise ve Dengi Okul Öğretmenlerinde Tükenmişliğe Etki Eden Faktörler”*, Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Breso, E., Salanova, M., & Schaufeli, W.B. (2007). In search third dimension of burnout: Efficacy or inefficacy?. *Applied Psychology: An International Review*, 56 (3), 460-478.
- Burke, R.J. ve Greenglass, E.R. (1993). Work Stress, Role Conflict, Social Support and Psychological Burnout Among Teachers, *Psychological Reports*, 73, 371-380.

- Byrne, B.M. (1994). Burnout: Testing for the Validity, Replication, and Invariance of Causal Structure Across Elementary, Intermediate, and Secondary Teachers, *American Educational Research Journal*, 31 (3), 645-673.
- Chang, E. C., Rand, K. L., ve Strunk, D. P. (2000). Optimism and risk for burnout among working college students: Stress as a mediator. *Personality and Individual Differences*, 29, 255-263.
- Çam, O. (1992). Tükenmişlik Envanterinin Geçerlik ve Güvenirliğinin Araştırılması, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi, 155-160, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çam, O. ve Baysal, A. (1994). "İzmir Metropolitan Alan İçinde Bulunan Yataklı Sağlık Kurumlarında Görev Yapan Psikiyatrist ve Psikologlarda Tükenmişlik (Burnout) Sendromunun İncelenmesi", VII. Ulusal Psikoloji Kongresi, İzmir.
- Çapri, B. (2008). "Eş Tükenmişliğini Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi", Yayınlanmamış doktora tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Çapri, B., Gündüz, B., ve Gökçakan, Z. (2011). Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF)'nun Türkçe'ye uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 40 (1), 134-147.
- Çokluk, Ö. (2000). "Örgütlerde Tükenmişlik: Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar", Edit: Cevat Elma ve Kamile Demir, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dağlı, A. ve Gündüz, H. (2008). Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri (Diyarbakır İli Örneği), *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 12-35.
- Demir, A. (2005). *Hemşirelerin Tükenmişlik Düzeyleri ve Tükenmişliği Etkileyen Faktörler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Demirkol, İ. (2006). "Avukatlarda İş Doyumu, Tükenmişlik ve Denetim Odağının Bazı Demografik Değişkenler Bağlamında İncelenmesi", Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Dolu, G. (1997). "Yoğun Bakım Ünitesi Hemşirelerinde Stres Etkenleri ve Tükenmişlik Sendromu", Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Dolunay, A.B. ve Piyal, B. (2003). Öğretmenlerde Bazı Mesleki Özellikler ve Tükenmişlik, *Kriz Dergisi*, 11 (1): 35-48.
- Ergin, C. (1992). "Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması". VII. Ulusal Psikoloji Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ergin C. (1996). Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Türkiye Sağlık Personeli Normları. *3P Dergisi*, 4, 28-33.
- Fimian, M. J., Fastenau, P. A., Tashener, J. H., ve Cross, A. H. (1989). The measure of classroom stress and burnout among gifted and talented students. *Psychology in the Schools*, 26, 139-153.
- Freudenberger, (1974). "Staff Burnout", *Journal of Social Issues*, Vol.30, No.1, 159-165.
- Girgin, G. (1995). "İlkokul Öğretmenlerinde Meslekten Tükenmişliğin Gelişimini Etkileyen Değişkenlerin Analizi ve Bir Model Önerisi", Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gold, Y., Bachelor, P., ve Michael, W. B. (1989). The dimensionality of a modified form of the Maslach Burnout Inventory for university students in a teacher-training program. *Educational and Psychological Measurement*, 49, 549-561.
- Gökçakan, Z; Özer, R. (1999). "Doğu Karadeniz Bölgesindeki Görevli Rehber Öğretmenlerde Tükenmişlik Düzeyi Nedenleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", Eskişehir: IX. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Gülseren, Ş., Karaduman, E., ve Kültür, S. (2000). Hemşire ve Teknisyenlerde Tükenmişlik Sendromu ve Depresif Belirti Düzeyleri, *Kriz Dergisi*, 9 (1): 27-38.

- Gümüş, H. (2006). *'Farklı Mesleklerde Çalışanların İş ve Yaşam Doyumlarının Tükenmişlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması'*, Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Gümüş, İ. A. (2009). *"3. Bölgede Görev Yapan Futbol Hakemlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi"*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Gündüz, B. (2000). *"Hemşirelerde Stresle Başa Çıkma Biçimleri İle Tükenmişlikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi"*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Gündüz, B. (2005). İlköğretim Öğretmenlerinde Tükenmişlik, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 152-166.
- Gündüz, B., Erkan, Z ve Gökçakan, N. (2007). Polislerde Tükenmişlik ve Görülen Psikolojik Belirtiler, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (2), 283-298.
- Gündüz, B., Çapri, B., ve Gökçakan, Z. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi, *Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2012), 38-55.
- Hu, Q., ve Schaufeli, W. B. (2009). The factorial validity of the Maslach Burnout Inventory-student survey in China. *Psychological Reports*, 105, 394-408.
- İşıklar, A. (2002). Lise Dengi ve İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin İş Doyumu, Tükenmişlik ve Empatik Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- İzgar, H. (2000). *"Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeyleri (Bornout) Nedenleri ve Bazı Etken Faktörlere Göre İncelenmesi"*, Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- İlaslan, E. A. (2009). *"Hemodiyaliz Hastalarının Bakımından Sorumlu Hasta Yakınlarının Sorunları ve Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi"*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kahya, C. (2009). *"Maliye Bakanlığı Personelinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi (Trabzon ili örneği)"*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Karasar, N. (1995). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler, Ankara: Sim Matbaası.
- Kavla, İ. (1998). *Hemşirelerde İş Doyumu ile Tükenmişlik İlişkisi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kaya, O. Ş. (2009). *"Ankara İlinde Çalışan Polislerin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi"*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Koç, H. (1999). *"Resmi Eğitim Kurumlarında Çalışan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanlarının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Danışmanların Denetim Odağı ve Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması"*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kovach, H.R. (2002). Relationship Among Stress, Social Support and Burnout Counseling Psychology Graduate Students, Dissertation, University of Missouri-Kansas City, U.S.A.
- Kutsal, D. (2009). *"Lise Öğrencilerinin Tükenmişliklerinin İncelenmesi"*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Küçüksüleymanoğlu, R. ve Eğilmez, H. (2013). Müzik Öğretmeni adaylarının tükenmişlik düzeyleri: Uludağ Üniversitesi örneği, *International Journal of Social Science*, Vol.6, Issue 3, 905-923.
- Maraşlı, M. (2005). Bazı Özelliklerine ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre, Lise Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri, *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 23, 27-34.
- Maslach, C., ve Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout, *Journal of Occupational Behavior*, 2, 99-113.
- Maslach, C., & Leiter, M.P. (1997). *The Truth About Burnout: How Organizations Cause Personal Stress and What To Do About It*. San Francisco: Jossey Bass.

- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job Burnout. *Annual Reviews of Psychology*, 52, 397-422.
- Meier, S. F., ve Schmeck, R. R. (1985). The burned-out college student: a descriptive profile, *Journal of College Student Personnel*, 1, 63-69.
- Nazlıoğlu, E.H. (2009). “Muhasebe Meslek Mensuplarında Tükenmişlik Sendromu Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Okyay, N. (2009). “Emniyet Teşkilatına Bağlı Okullardan Mezun Olup Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünde Görev Yapan Polislerin Psikolojik Hizmet Algıları, İş Doymumu ve Tükenmişlik Düzeyinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ören, N. ve Türkoğlu, H. (2006). Öğretmen Adaylarında Tükenmişlik, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 30-42.
- Özçelik, B. (2009). “Belediyelerde çalışan işgörenlerin durumluk kaygı, iş doymumu ve tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Özkanan, A. (2009). “Örgüt İklimi ve Tükenmişlik İlişkisi: Büro Çalışanları Üzerine Bir Alan Araştırması”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öztuna, İ.G. (2005). “Oto Sanayi Sektöründeki Bir Firmada Çalışanların Tükenmişlik Düzeyleri ve İlişkili Etmenler”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Pines, A.M., ve Aranson, E. (1988). “Career Burnout. Causes and Cures”, New York: The Free Press.
- Pines, A.M., Aronson, E., ve Kafry D. (1981). Burnout: From tedium to personal growth. New York: The Free Press.
- Pines, A. M. (2005). The Burnout Measure Short Version (BMS), *International Journal of Stress Management*, 12(1), 78-88.
- Salanova, M., Schaufeli, W. B., Martinez, I., ve Breso, E. (2009). How obstacles and facilitators predict academic performance: the mediating role of study burnout and engagement, *Anxiety, Stress and Coping*, 1-18.
- Salmelo-Aro, K., Savolainen, H., & Holopainen, L. (2008). Depressive symptoms and school burnout during adolescence evidence from two cross-lagged longitudinal studies. *Journal of Youth Adolescence*. DOI 10.1007/s10964-008-9334-3.
- Schaufeli, W.B., Martinez, I., Marques-Pinto, A., Salanova, M., & Bakker, A. (2002). Burnout and Engagement in University Students: A cross-national study. *Journal of Cross Cultural Studies*, 33, 464-481.
- Schaufeli, W. B., Martinez, I., Marques-Pinto, A., Salanova, M., ve Bakker, A. (2002a). Burnout and engagement in university students: A cross-national study. *Journal of Cross Cultural Studies*, 33, 464-481.
- Schaufeli, W. B., Salanova, M., Gonzalez-Roma, V., ve Bakker, A. (2002b). The measurement of burnout and engagement: A confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies*, 3, 71-92.
- Schaufeli, W. B., ve Salanova M. (2007). Efficacy or inefficacy, that’s the question: Burnout and work engagement, and their relationships with efficacy beliefs. *Anxiety, Stress, and Coping*, 20(2), 177-196.
- Schaufeli, W. B., & Taris, T. W. (2005) The Conceptualization and Measurement of Burnout: Common Ground and Worlds Apart. *Work and Stress*, 19(3), 256–62.
- Sever, A.D. (1997). ‘Hemşirelerin İş Stresi ile Başa Çıkma Yolları ve Bunun Sonuçlarının Araştırılması’, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Stoeber, J., Julian, H., Jennifer, A., Alexandra R. (2011). Passion and motivation for studying: predicting academic engagement and burnout in university students, UK, *Educational Psychology*, Vol.31, No.4, 513-528.

- Sucuoğlu, B. ve Kuloğlu, N. (1996). Özürlü Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerde Tükenmişliğin Değerlendirilmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 10 (36), 44-60.
- Sümer, D. (2005). “İnsan Kaynakları Eğitim Fonksiyonunun Mesleki Tükenmişlik Üzerine Etkisi ve Otomotiv Yan Sanayinde Bir Uygulama”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, İzmir.
- Şanlı, S. (2006). “Adana İlinde Çalışan Polislerin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Şeker, B. D. ve Zırhlioğlu, D. (2009). Van Emniyet Müdürlüğü kadrosunda çalışan polislerin tükenmişlik, iş doyum ve yaşam doyum arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi, *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt 11 (4), 1-26.
- Taşdöven, H. (2005). “Ankara İlindeki Polislerin Tükenmişlik Düzeylerinin ve Gereksinim Örüntülerinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Taşgın, Ö. (2004). “Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Örgütü Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İş Doyum Düzeylerine Etkisi”, Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Tatlıcı, M. (2006). “Atletizm Antrenörlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Tümkaya, S. (1996). “Öğretmenlerdeki Tükenmişlik Görülen Psikolojik Belirtiler ve Başa Çıkma Davranışları”, Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Tümkaya, S., Çam, S., & Çavuşoğlu, İ. (2009). Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu'nun Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (1), 387–398.
- Uslu, M. (1999). “Resmi Eğitim Kurumlarında Çalışan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanlarının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Danışmanların Denetim Odağı ve Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Üstün, B. (1995). “Hemşirelerin Atılganlık ve Tükenmişlik Düzeyleri ”, Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yang, H. J. (2004). Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrolment programs in Taiwan's technical-vocational colleges. *International Journal of Educational Development*, 24, 283-301.
- Yang, H. J., ve Cheng, K. F. (2005). An investigation the factors affecting MIS student burn-out in technical-vocational college. *Computers in Human Behavior*, 21, 917-932.
- Yıldırım, İ. (2010). *Anne-Baba Desteği ve Başarı: Anne-Babalar Çocuklarına Nasıl Destek Olabilirler?* 2.baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, B.A. (2007). Adalet Bakanlığına bağlı kurumlarda çalışan personelin yaşam doyumunu, iş doyumunu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet ve hizmet süresi değişkenlerine göre incelenmesi, *Adalet Dergisi*, 44, 123-141.
- Yılmaz, T.D. (2009). “Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastaneleri”nde Tıpta Uzmanlık Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeyi ve İlişkili Etmenler”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Zhang, Y., Gan, Y., & Cham, H. (2005). The reliability and validity of MBI-SS and academic characteristics affecting burnout, *Chinese Journal of Clinical Psychology*, 13, 383-385.